

**Manuál pro databázové zpracování knižní ilustrace
v historických fondech paměťových institucí
(popis knižní ilustrace)
e-ilustrace.cz**

Praha 2021

Manuál (popis knižní ilustrace)

- Byl vytvořen pro projekt *TAČR TL05000157 Česká knižní ilustrace v raném novověku* (Technologická agentura ČR – Program na podporu aplikovaného společenského a humanitního výzkumu, experimentálního vývoje a inovací ÉTA).
- Informace o projektu naleznete na stránkách www.e-ilustrace.cz.

Cíl Manuálu:

- základní seznámení s knižní ilustrací do roku 1800
- stručně a návodně ukázat, jaké základní informace knižní ilustrace poskytuje pro orientaci v tématu, další rozbor a případnou katalogizaci

Manuál vychází z otázek a nejasností z praxe a slouží jako zjednodušený návod, který zdůrazňuje problematika místa popisu a upozorňuje na fakt, že u starých tisků nelze pravidla vnímat jako dogma.

Knižní ilustrace je široké téma, které na tomto krátkém úseku nelze postihnout bez jisté míry zjednodušení.

Pro katalogizaci knižní ilustrace podle pravidel RDA v MARC21 je k dispozici Manuál MARC 21.

Řešitelský tým projektu TAČR TL05000157

Obsah:

- Co je to knižní ilustrace?
- Typ ilustrace
- Jak určit autora ilustrace?
- Jak ilustraci měřit?
- Jak určit grafickou techniku?
- Kolorování nebo barevná ilustrace?
- Výběrová literatura a odkazy
- Výběrové odkazy

Ilustrace – Krokovy dcery – Hájek z Libočan, Václav. *Kronyka Česká* ... Praha: Severj'n, Jan; Kubeš, Ondřej, 1541. <https://knihoveda.lib.cas.cz/Record/K02867>

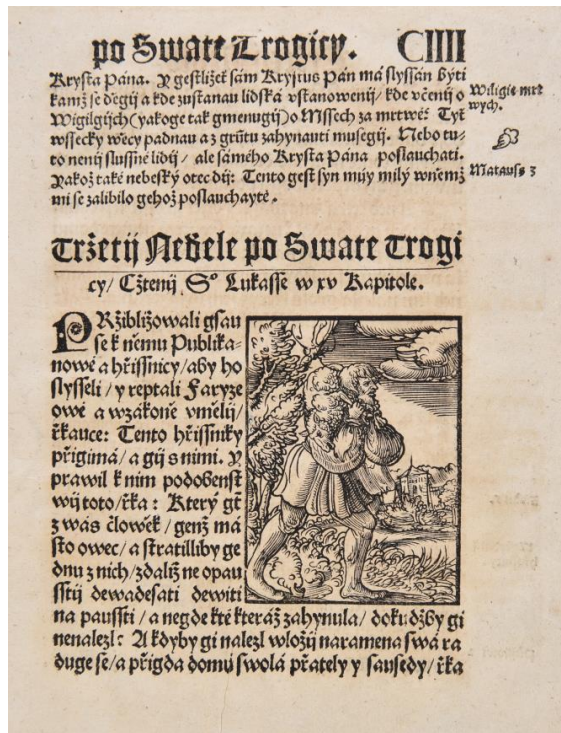
Co je to knižní ilustrace?

- Kompletní výtvarná složka tištěného díla, která zahrnuje:
 - doprovodnou ilustraci textu (asociativní, nauková ilustrace)
 - knižní dekor – pouze vyšší forma knižního dekoru, nižší knižní dekor (typografické linky, ozdůbky apod.) nezahrnujeme

Ilustrace na titulní straně – Lichtenberg, Johann. *Prorocztwij z trzetiho rozdilu knizek na to slowo ...* Praha: Mikuláš Konač z Hodištkova, [1526-1528], <https://knihoveda.lib.cas.cz/Record/K04889>

Doprovodná ilustrace (asociativní)

Ilustrace – Corvinus, Anton. *Waykla dy na Čtenij Nedělnij ...* Praha: Severýn z Kapi Hory, Pavel, 1539, <https://knihoveda.lib.cas.cz/Record/K01626>

Ilustrace – Ezop. *Ezopa Mudrcé žiwot ...* Prostějov: Aorg, Kašpar, Günther, Jan 1557, <https://knihoveda.lib.cas.cz/Record/K00069>

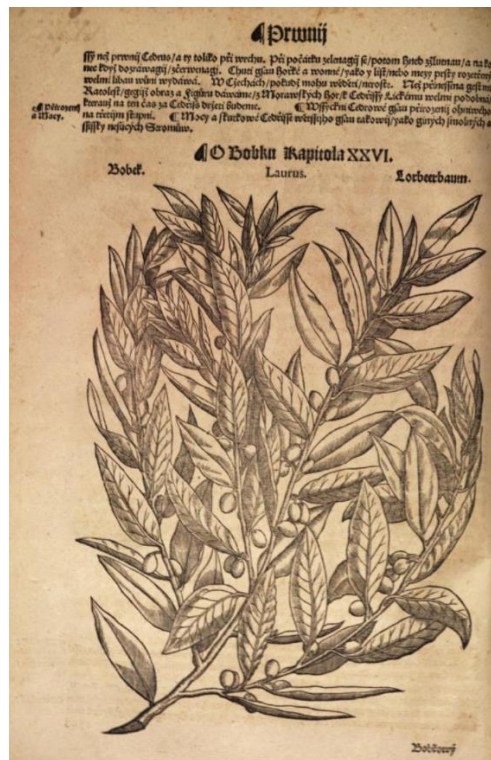

Ilustrace – Richental, Ulrich von. *Das Concilium : so zu Constanz gehalten ist worden des jars do man zalt ...* Augsburg: Stayner, Heinrich 1536, <https://katalog.lib.cas.cz/KNV/Record/000939571>

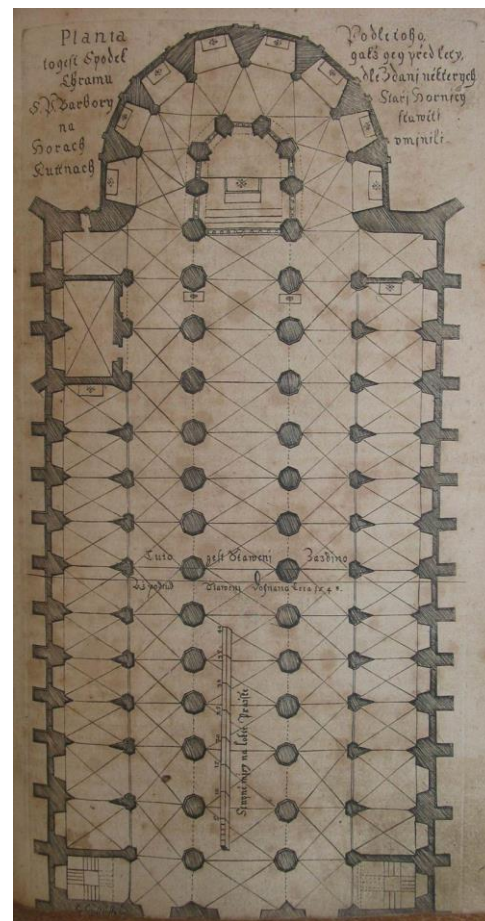
Doprovodná ilustrace nauková/odborná

Ilustrace k porodu – Rößlin, Eucharius. *Zprawa a naučzenie zienam tiehotnym ...*
Mladá Boleslav: [Mikuláš Klaudyán], 1519. <https://knihoveda.lib.cas.cz/Record/K14863>

Ilustrace vavřínu – Mattioli, Pietro Andrea. *Herbář aneb Bylinář* ... Praha: Melantrich z Aventina, Jiří, 1562. <https://knihoveda.lib.cas.cz/Record/K05416>

Ilustrace – plán chrámu sv. Barbory v Kutné Hoře – Beckovský, Jan František.
Poselkyně Starých Příběhův Českých Aneb Kronyka Česka ... Praha: Jeřábek,
 Jan Karel, 1700. <https://katalog.lib.cas.cz/NAV/Record/000840724>

Vyšší knižní dekor

- vlys, iniciála, viněta, signet
- všímáme si, pokud je signovaný nebo má obsahový potenciál (vyniká provedením či námětem)

Viněta s vedutou – BERICHT, Ausführlicher und wahrhaftiger Außführlicher und warhaftiger Bericht, der guten neuen Zeitung aus Prag ... S.l.: s.t.n., 1609, <https://knihoveda.lib.cas.cz/Record/3298000000418820>

Signet, vlysy a iniciály – Bartoloni, Pietro Domenico. Bacco In Boemia ... Firenze: Bernardo Paperini, 1736, <https://katalog.lib.cas.cz/KNAV/Record/000840849>

Typ ilustrace

- titulní list
- frontispis
- signet
- iniciála
- vlys
- viněta
- doprovodná ilustrace textu
(asociativní, nauková)
- obrazové přílohy

Signet tiskafe A. Frisia – Pignoria, Lorenzo. *Mensa Isiaca* ... Amsterdam: Frisius, Andreas, 1670, <https://katalog.lib.cas.cz/KNAV/Record/000840373>

Titulní list

- typografický titulní list bez ilustrace
 - varianty výzdoby titulního listu:
 - titulní ilustrace
 - grafický titulní list
 - rám
 - knižní dekor
- (vlys, iniciála, viněta, signet)

Ilustrace – portrét Tomáše Akvinského – Tomáš Akvinský. Sancti Thomae Aquinatis ... Commentarius posterior ... Paris: Societas bibliopolarum, 1660, https://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=000185366&local_base=STT

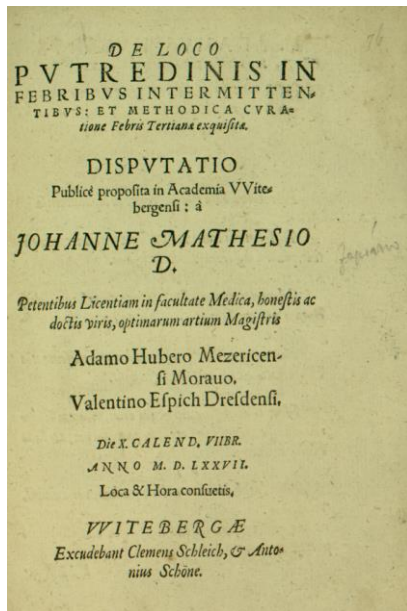

Ilustrace – portrét Tomáše Akvinského – Tomáš Akvinský. Sancti Thomae Aquinatis ... Opera omnia ... Paris: Societas bibliopolarum, 1660, https://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=000180448&local_base=STT

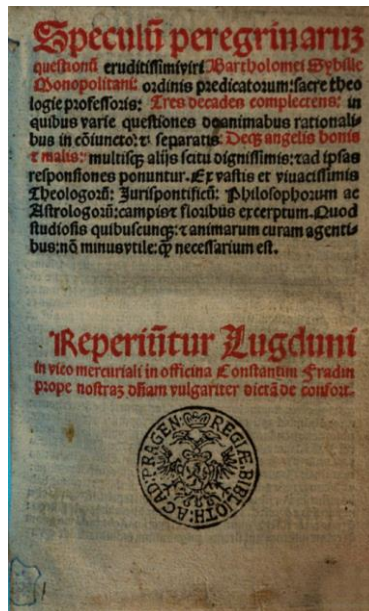
Typografický titulní list bez ilustrace

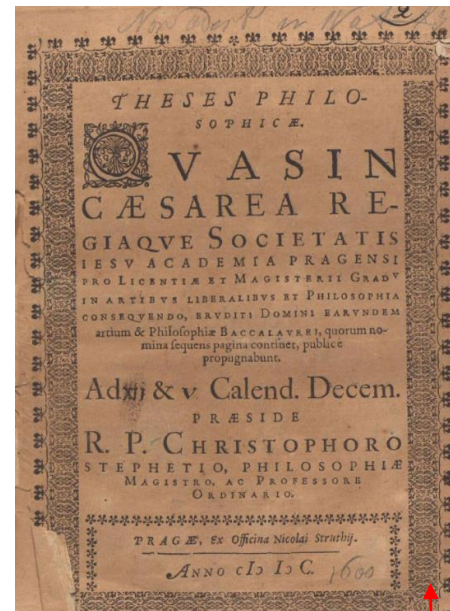
BIBLIA. Das ist: Die ganze Heil. Schrift Altes und Neues Testament. ... Halle an der Saale: Waisenhaus, 1720.
https://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=006072732&local_base=SKC

Mathesius, Johannes. *De loco putredinis ...* Wittenberg: Schleich, Clemens; Schöne, Anton, [1577].
<https://knihoveda.lib.cas.cz/Record/3298000000517165>

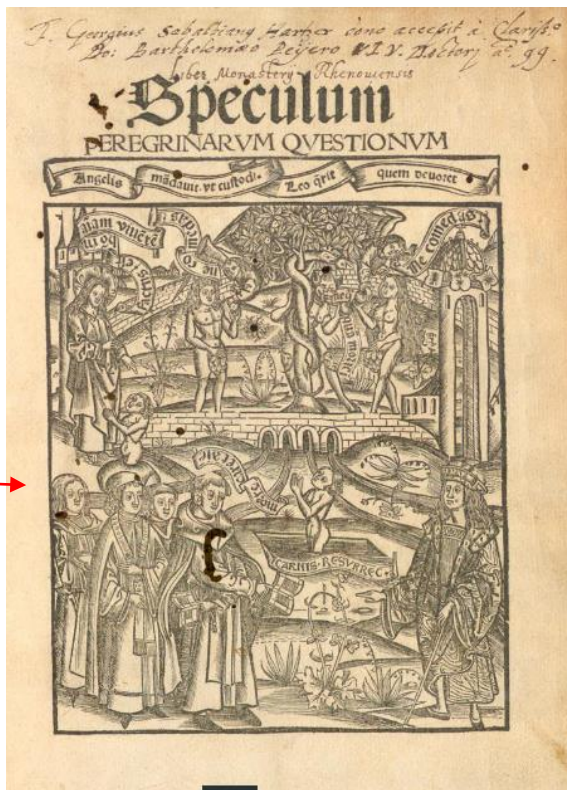
Sibilla, Bartolomeo. *Speculū[m] peregrinarū[m] questionū[m]* ... Lyon: Fradin, Constantin, 1516
https://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=00011222&local_base=STT

Stepheltz, Christoph. *Theses philosophicae* ... Praha : Pštros, Mikuláš 1600, <https://knihoveda.lib.cas.cz/Record/3298000000489147>

rám z tiskařských ozdůbek (do knižní ilustrace nezahrnujeme)

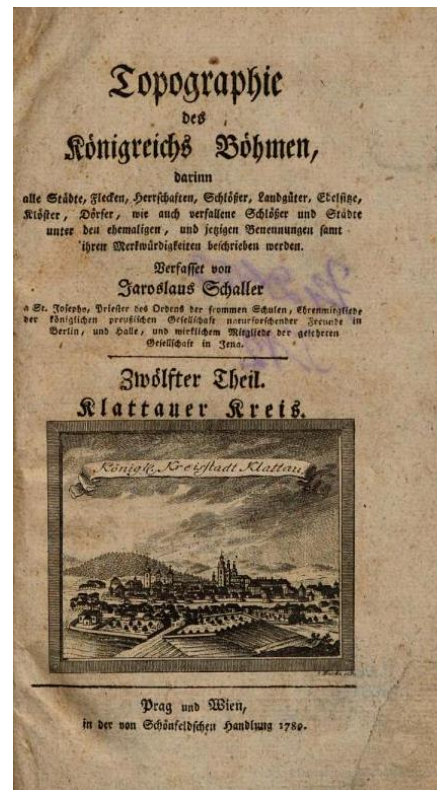
Varianty výzdoby titulního listu – titulní ilustrace

Sibilla, Bartolomeo. *Speculum peregrinarum questionum*. Strasburg: Gruninger, Johann, 1499, https://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=005299375&local_base=SKC

Lichtenberg, Johann. *Prorocztwij z trzetioho rozdilu knizek na to slovo ...* Praha: Mikuláš Konáč z Hodítkova, [1526-1528], <https://knihoveda.lib.cas.cz/Record/K04889>

Schaller, Josef František Jaroslav. *Topographie des Königreichs Böhmen ...* Praha: Vídeň: Schönfeld, Jan Nepomuk Ferdinand, 1789, <https://knihoveda.lib.cas.cz/Record/K15341a>

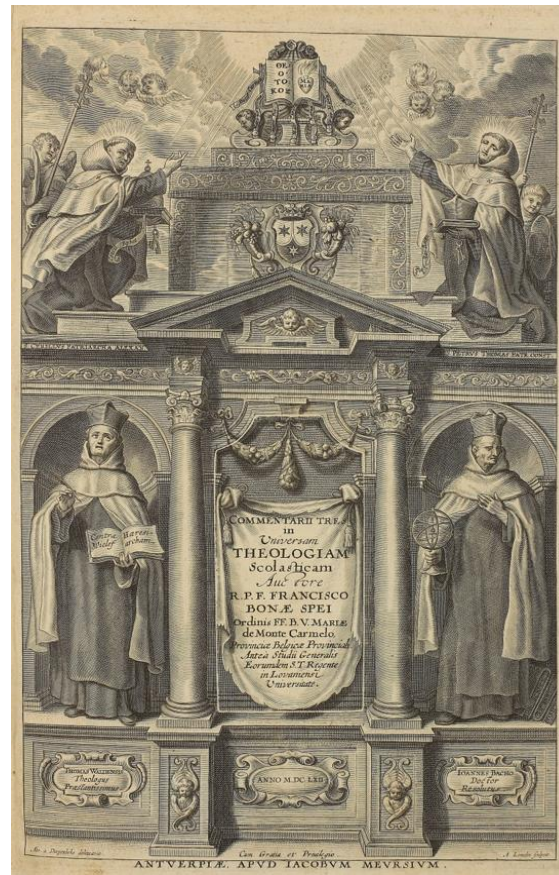
Varianty výzdoby titulního listu – grafický titulní list

Ovidius. *Le Metamorfosi* ... Venezia: Giunta, Bernardo, 1584,
<https://katalog.lib.cas.cz/KNAV/Record/000840587>

Kramer, Gabriel. *Architectura* ... [Prah]: s.t.n., 1600,
<https://knihovna.lib.cas.cz/Record/329800000425991>

Crespin, François. *Commentarii tres in Universam theologia scolasticam* ... Antwerpen: Meurs, Johannes van, 1662, https://aleph.nkp.cz/F?func=direct&doc_number=000175684&local_base=STT

Varianty výzdoby titulního listu – rám

rám sestaven z pěti štočků

rám z jednoho štočku

Frontispis

- **před** titulním listem (různé vevázání)
- obrazová brána do tisku
- sloužil k propagaci – první kontakt čtenáře s danou knihou a jejím obsahem
- často alegorie, výtvarná zkratka obsahu díla, portrét autora, dedikanta či jiné osoby spjaté s obsahem knihy

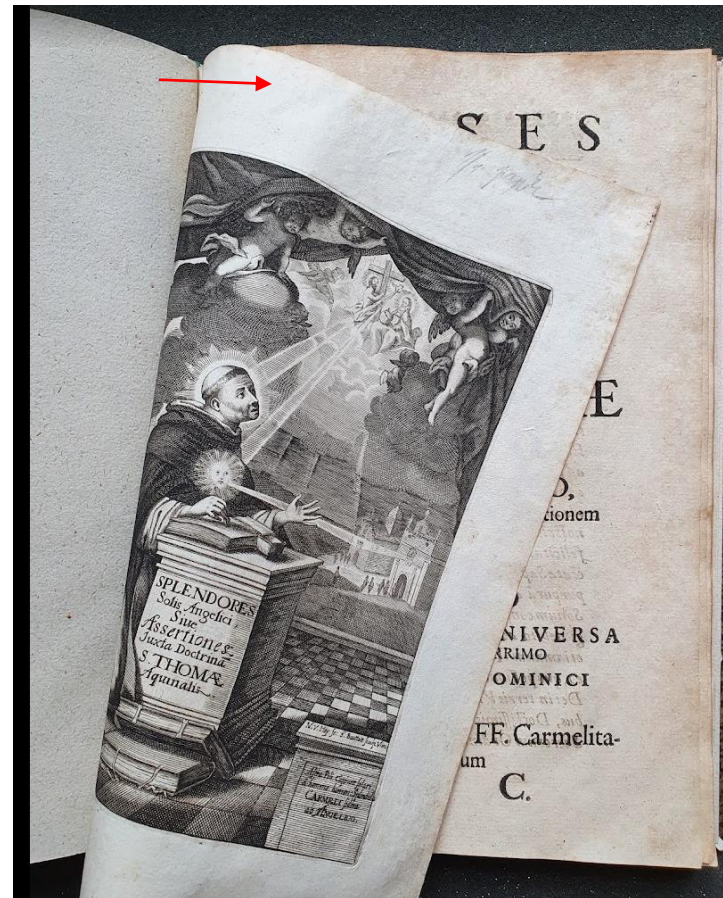

Frontispis – KEŘ hořicъ nezhořelý ... Brno: Svoboda, Emanuel Antonín, 1756, <https://knihoveda.lib.cas.cz/Record/K03913>

Frontispis – způsob vevázání

Frontispis – Krünitz, Johann Georg. *Oeconomische Encyclopädie* ... Brno: Trassler, Josef Jifi, 1787,
https://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=007269157&local_base=SKC

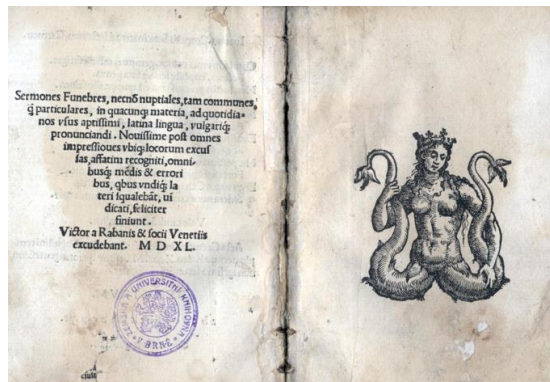
Frontispis – THESES Theologicae ... [Praha: s.t.n., 1671], <https://knihoveda.lib.cas.cz/Record/3298000000519627>

Tiskařský a nakladatelský signet

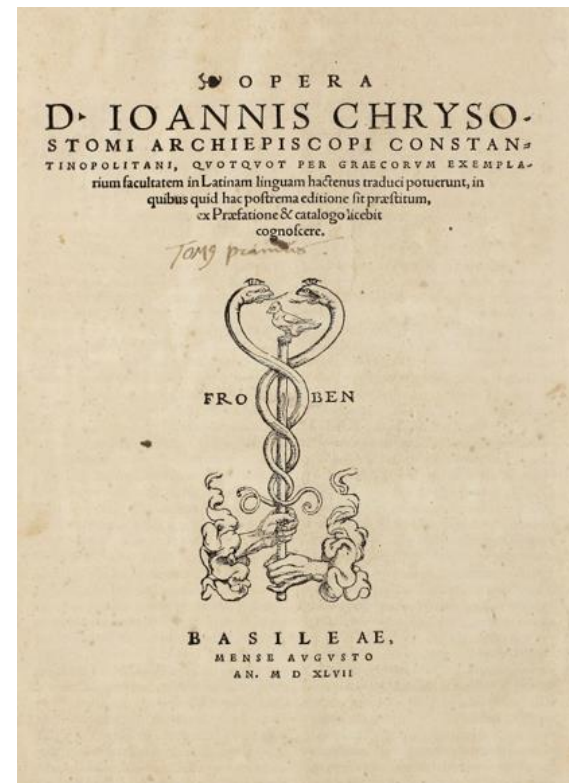
- grafická značka, logo tiskaře, nakladatele, knihkupce
- deviza: osobní heslo s krátkým textem (motto)
- může být inspirován emblematickou, heraldikou (erb a znak)
- obvyklé umístění: nad impresem (titulní list), na konci díla (poslední strana)

Trattnerův signet – Mésenguy, François-Philippe. *Kurzgefaßte Geschichte des alten Testaments* [5. díl] ... Wien: Trattner, Johann Thomas von, 1770, https://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=006815425&local_base=SKC

Signet na poslední straně – Britannico, Giovanni. *Sermones funebres* ... [Venezia]: Ravani, Vittore & soc., 1540, https://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=006714463&local_base=SKC

Frobenův signet na titulní straně – Jan Zlatoustý. *Opera* ... Basel: Froben, Hieronymus, 1547, https://www.historickefondy.cz/Record/mzk_raj_001182784

Vlys

- podlouhlý knižní dekor obvykle v záhlaví stran
- častý centrální motiv, zrcadlové strany, ornament

Quincy, Charles Sévin de. *Histoire Militaire Du Règne De Louis Le Grand, Roy De France ...*
[Paris]: s.t.n., 1726, <https://katalog.lib.cas.cz/KNAV/Record/000840775>

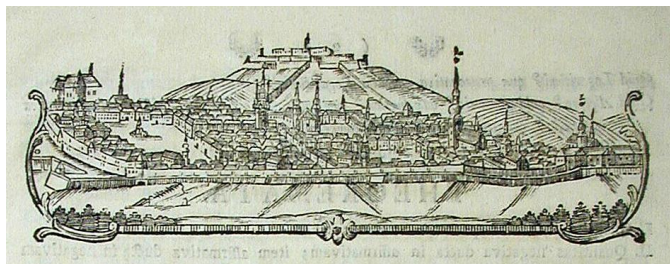
Baltus, Jean François. *Défense des SS: peres accusez de platonisme*. [Paris]: s.t.n., 1711, <https://katalog.lib.cas.cz/KNAV/Record/000840777>

Laubenberger, Timotheus. *Rettung Des Catholischen Bapstums* ...
Aschaffenburg: Heil, Johann Wilhelm; Heil, Johann Nicolaus, 1661,
https://www.historicfondy.cz/Record/mzk_raj.001190779

Vlys

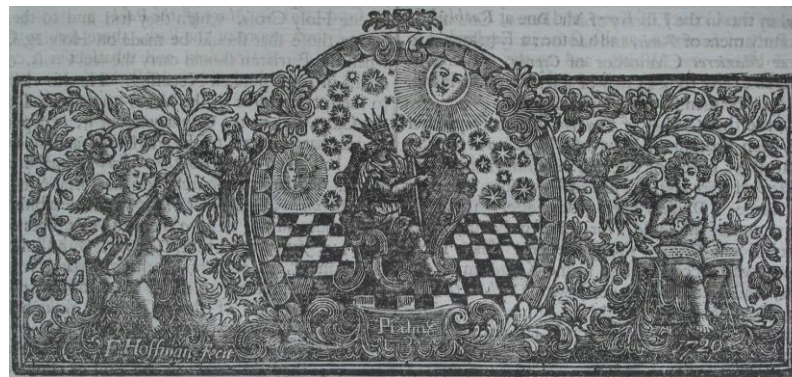
Mencke, Johann Burkhard. *Scriptores rerum Germanicarum* ... Leipzig: Martin, Johann Christian, 1728, <https://katalog.lib.cas.cz/KNAV/Record/000840284>

Schmidt, Stefan. *Tentamen Publicum* ... Brno: Neumann, Josef František; Schreiner, Jan Nepomuk - factor, 1779, <https://knihoveda.lib.cas.cz/Record/3298000000414294>

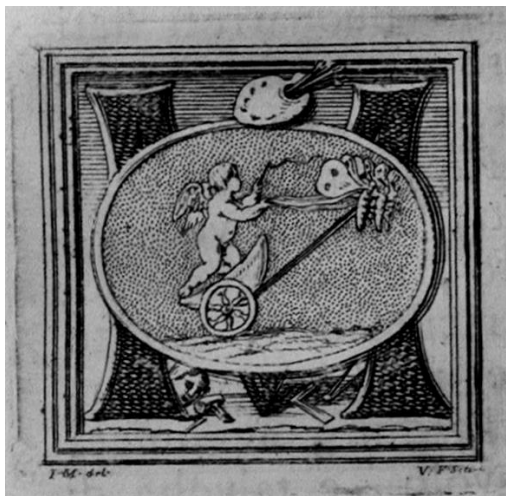
Mandelslo, Johann Albrecht von; Olearius, Adam. *Voyages* ... Leiden: Aa, Pierre van der, 1719, <https://katalog.lib.cas.cz/KNAV/Record/000840659>

Stevens, John. *The history of the antient abbeys* ... London: Smith, Jos., 1723, <https://katalog.lib.cas.cz/KNAV/Record/000841061>

Iniciála

- ozdobné velké písmeno, které upozorňuje na začátek textového celku (odstavec, kapitola apod.)
- do knižní ilustrace řadíme takové iniciály, které jsou signované či vynikají svým provedením nebo obsahem

Condivi, Ascanio. *Vita di Michelangelo Buonarroti* ... Venezia: Albizzini, Gaetano, 1746, <https://katalog.lib.cas.cz/KNAV/Record/000737022>

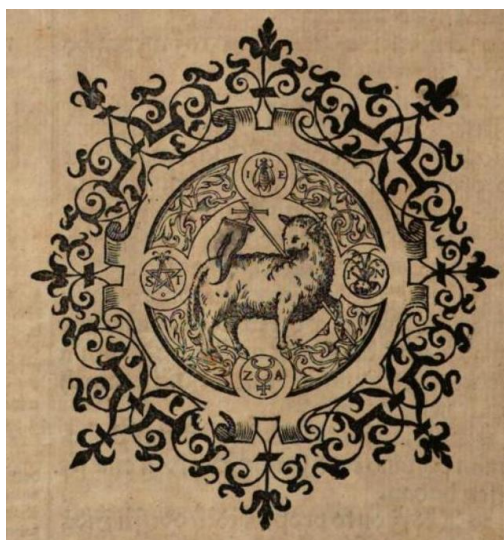
Ovidius. *Les Metamorphoses* ... Paris: Billaine, Pierre, 1637, <https://katalog.lib.cas.cz/KNAV/Record/000840581>

Beger, Lorenz. *Thesaurus Brandenburgicus selectus* ... Berlin: Officina Typographica Electorali, 1696, <https://katalog.lib.cas.cz/KNAV/Record/000840690>

Viněta

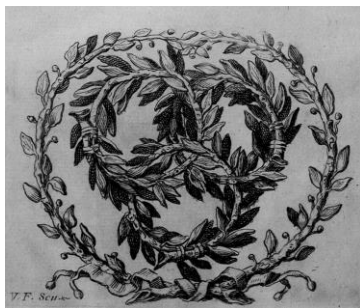
- různé tvary
- ornamentální či narativní
- umístění: na titulní straně, kdekoliv v textu, koncová viněta (potlačuje tzv. horror vacui – strach z prázdna)
- do ilustrace řadíme takové viněty, které jsou signované či vynikají svým provedením nebo obsahem

[BIBLE kralická šestidílná. 2. vyd. VI. dílu Kralice 1601. Kralice: Bratrská tiskárna, Samuel Silvestr, 1601], <https://knihoveda.lib.cas.cz/Record/K01108>

Beckovský, Jan František. *Poselkyně* ... Praha: Jeřábek, Jan Karel, 1700, <https://katalog.lib.cas.cz/KNAV/Record/000840724>

Condivi, Ascanio. *Vita di Michelangelo Buonarroti* ... Venezia: Albizzini, Gaetano, 1746, <https://katalog.lib.cas.cz/KNAV/Record/000737022>

Hésiodos. *Hésiodu Askraiu Ta Heuriskomena* ... [Amsterdam : s.l.n.], 1657, <https://katalog.lib.cas.cz/KNAV/Record/000840521>

Béldor, Bernard Forest de. *Architecture hydraulique* ... Paris: Jombert, 1739, <https://katalog.lib.cas.cz/KNAV/Record/000752545>

Viněta – ukázka umístění v knize

neobvykle umístěná dřevořezová
viněta na titulní straně

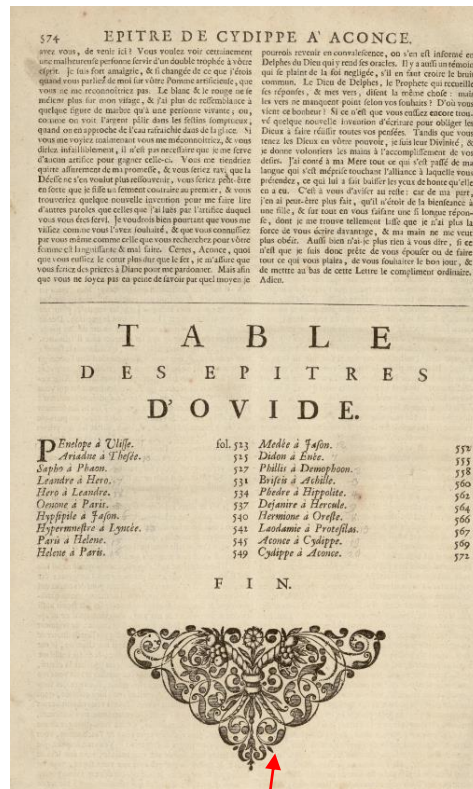

RITTER Rosenhan Oder Christliches Glaubens-Bekanntnis ... Leipzig: Göze, Christian, [1688],
https://aleph.mzk.cz/F?func=direct&doc_number=001084203&local_base=MZK03&format=999

viněta na titulní straně

Dunker, Balthasar Anton. Ein Intermezzo mit einigen Vignetten ...
[Bern: Walther], 1785. <https://mdz-nbn-resolving.org/details:bsb10112007>

Ovidius. Les Metamorphoses: en latin et françois. Amsterdam: 1702.
<https://katalog.lib.cas.cz/KNV/Record/000840561>

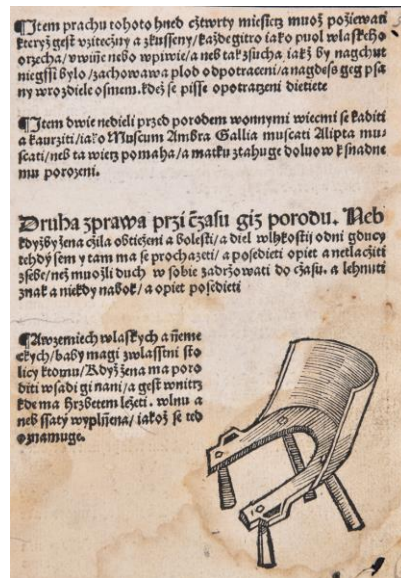
dřevořezová koncová viněta na
poslední straně

Doprovodná ilustrace textu

Bonihannes, de Messina. Zrcadlo Mudrosti swateho Czirzy
Biskupa. Praha: Konáč z Hodiškova, Mikuláš, 1516.
<https://knihoveda.lib.cas.cz/Record/K01717>

- kdekoliv na straně vložena do textu
- celostránková (zahrnuta do [číslování](#) –
paginace/stránkování, foliace/listování)

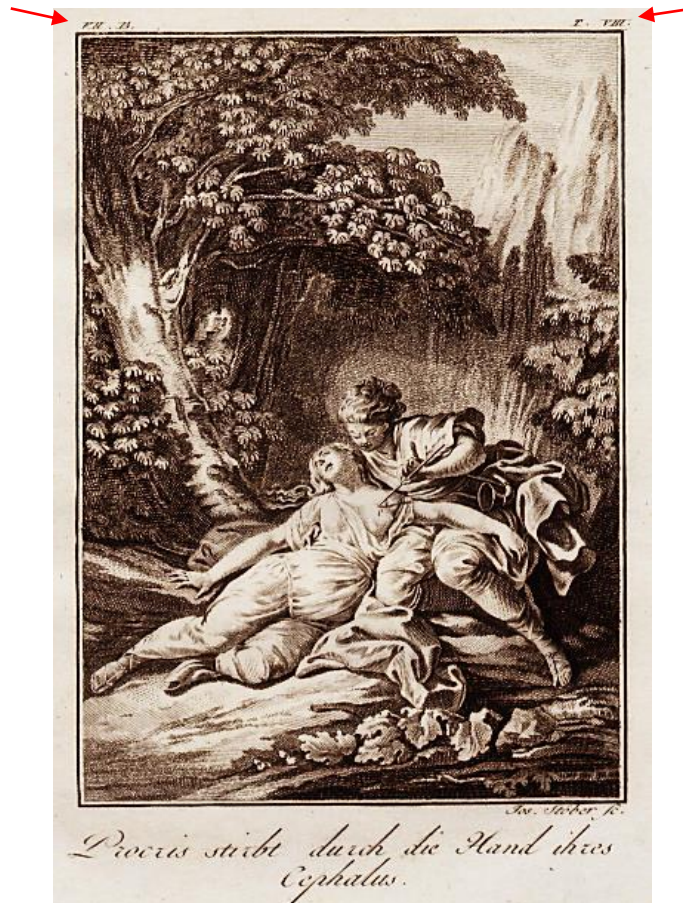
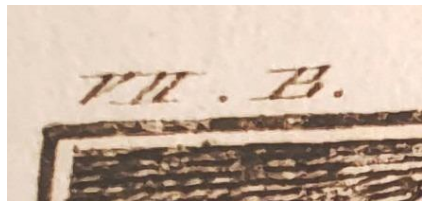
Röšlin, Eucharius. Zprawa a naučenie zienam tiehotným ...
Mladá Boleslav: [Klaudyán, Mikuláš], 1519.
<https://knihoveda.lib.cas.cz/Record/K14863>

Ovidius. Le Metamorfosi ... Venezia: Giunta, Bernardo, 1584,
<https://katalog.lib.cas.cz/Record/000840587>

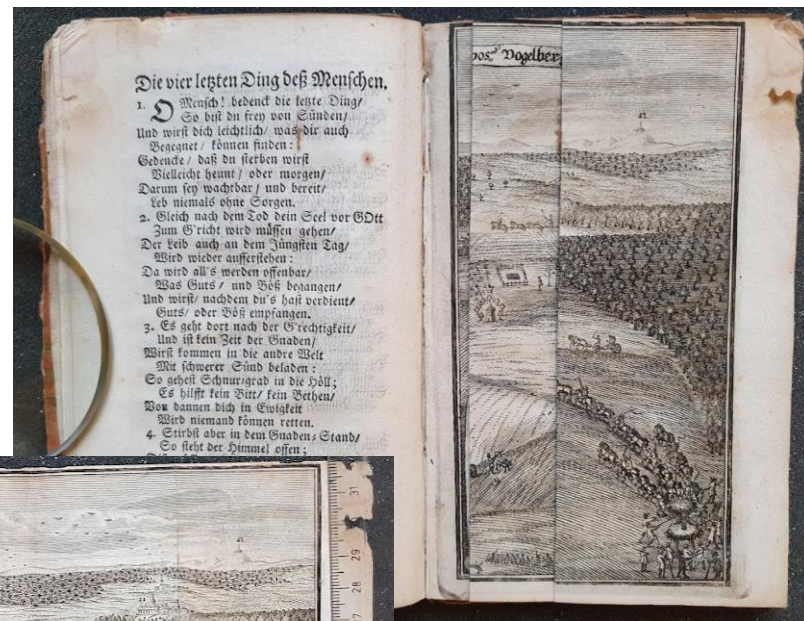
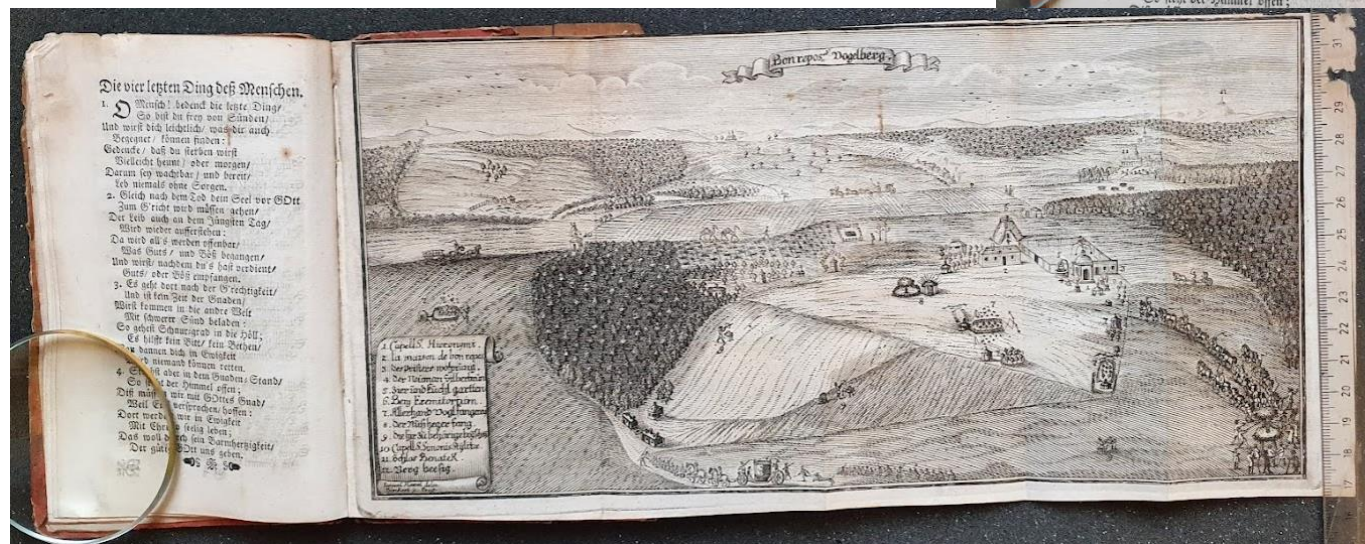
Obrazové přílohy

- nejsou součástí číslování stran (pagin) či listů (folií)
- vevázány jako samostatné listy
- mohou, ale nemusí mít své vlastní označení (např. Tab. 1)
- mohou mít vlastní řadu číslování
- grafická technika: tisk z hloubky, dřevořez
- velikost – stejného formátu jako ostatní strany knihy či většího formátu než daný tisk (rozkládací příloha)

Ovidius. Verwandlungen [2] ... Wien: Schabacher, Phillip Joseph, [1791],
<https://katalog.lib.cas.cz/KNAV/Record/000840604>

Rozkládací obrazová příloha

Rozkládací obrazová příloha

BERICHT, Ausführlicher und wahrhafter Außführlicher und warhafter Bericht, der guten neuen Zeitung aus Prag ... S.I. : s.t.n., 1609, <https://knihoveda.lib.cas.cz/Record/3298000000418820>

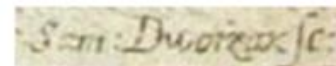
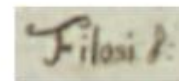
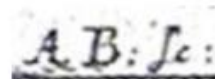
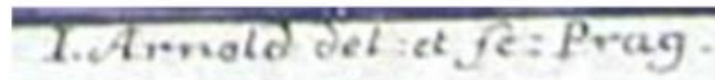
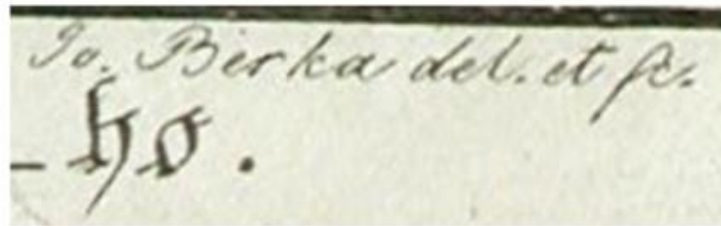
Kdo je **autorem** ilustrace?

Zhotovitel, tj. ten, kdo ilustraci řemeslně vytvořil:

- dřevořezáč – značka, monogram, jméno napravo, či kdekoliv v ilustraci
- rytec (leptač) – jméno se zkratkou sc.
- grafická dílna

Ideový tvůrce, autor předlohy:

- kdo ilustraci navrhl – jméno se zkratkou *inv.*, *del.*, *pinx.*
- návrh mohl být i od autora knihy, vázat se k donátorovi apod.

Jak určit **autora** ilustrace?

- Základním vodítkem je signování na ilustraci.

Pierre Quentin Chedel
1705–1764, rytec

Signatura, signování

- podpis / značka výtvarného umělce či řemeslníka jako doklad autorství
- podoba úplného nebo částečně zkráceného podpisu

A. Cant. o.
Wölfg. Kilian sculp.

- iniciály = monogram

Beckovský, Jan František. Poselkyně ... Praha: Jelfábek, Jan Karel, 1700,
<https://katalog.lib.cas.cz/KNAV/Record/000840724>

Určení **autorství** ilustrace

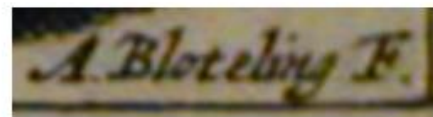
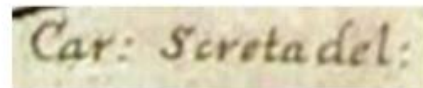
Balbin, Bohuslav. Diva Wartensis ... Praha: Tiskárna jezuitská, 1655, <https://knihoveda.lib.cas.cz/Record/3298000000403420>

autor předlohy

rytec

Signování – nejčastější zkratky:

- sc. ([sculpsit](#)) – vyryl, označení rytce
- fec. ([fecit](#)) – udělal, autor námětu, předlohy a rytec v jedné osobě
- inc. ([incidit](#)) – řezal, vyryl, označení pro rytce či dřevořezáče
- dir. ([direxit](#)) – řídil, vedoucí prací v grafické dílně
- del. ([delineavit](#)) – nakreslil, autor kresebné předlohy,
- pinx. ([pinxit](#)) – namaloval, autor předlohy, reprodukováného výtvarného díla
- inv. ([invenit](#)) – vymyslel, ideový tvůrce ilustrace – autor námětu
- ex., exc. ([excudit](#)) – vydal tiskem, označení nakladatele
- [aqua fortis](#) – označení grafické techniky leptu

Ilustrace **není** signovaná – jak určit autorství?

- z knihy: titulní strana, formulace názvu
- z knihy: v textu (dedikace, předmluva, doslov)
- z knihy: některé ilustrace v tisku jsou signované a jiné ne (porovnání, zda-li jde o stejného umělce)
- praxe: určení na základě autorského rukopisu v kontextu jeho díla
- praxe: prameny, odborná literatura

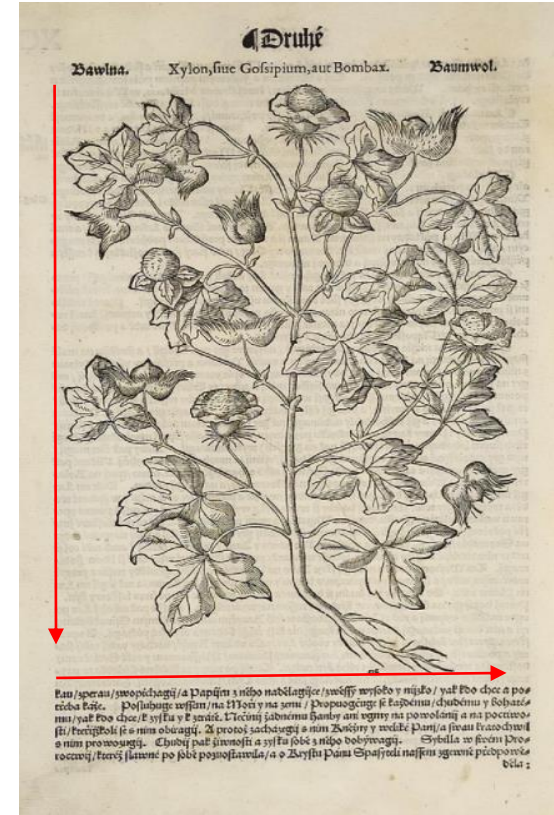
Mattioli, Pietro Andrea. *Herbář aneb Bylinář* ... Praha: Melantrich z Aventina, Jiří, 1562, <https://knihoveda.lib.cas.cz/Record/K05416>

Jak ilustraci měřit?

- měříme nejvyšší a nejširší místo (výška × šířka mm)

Velikost ilustrace:

- menší než strana – vložena do sazby textu
- celostránková
- obrazová příloha různého formátu

Mattioli, Pietro Andrea. *Herbář aneb Bylinář* ... Praha: Melantrich z Aventina, Jiří, 1562, <https://knihoveda.lib.cas.cz/Record/K05416>

Jak měřit když ... vidíme **fasetu**?

Provedeme dvojí měření:

- 1. měřit vždy nejvyšší a nejširší bod ilustrace
- 2. měřit fasetu (grafická technika tisku z hloubky)

Faseta = zbroušené hrany mědirytové desky, aby se papír při otisku nepoškodil. Při technice tisku z hloubky, kdy se používá mědirytový lis, zůstávají po otisku na papíře viditelné strany desky, její vytlačený reliéf.

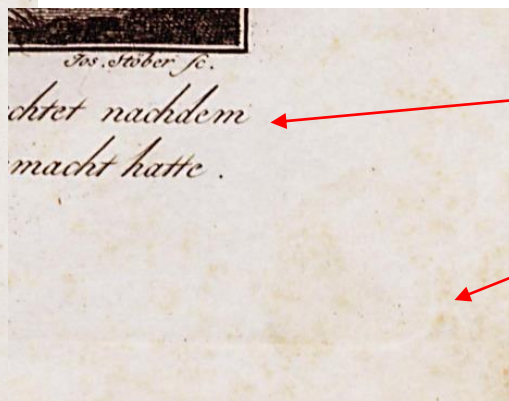

Weyerman, Jakob Campo. *De levens-beschryvingen der Nederlandsche konst-schilders en konst-schilderessen ...* [Den Haag: s.n.], 1729, <https://katalog.lib.cas.cz/KNAV/Record/000840661>

Jak měřit když ... máme **text** nad i pod ilustrací?

- je text součástí ilustrace?

- ano – text je součástí fasety, měříme

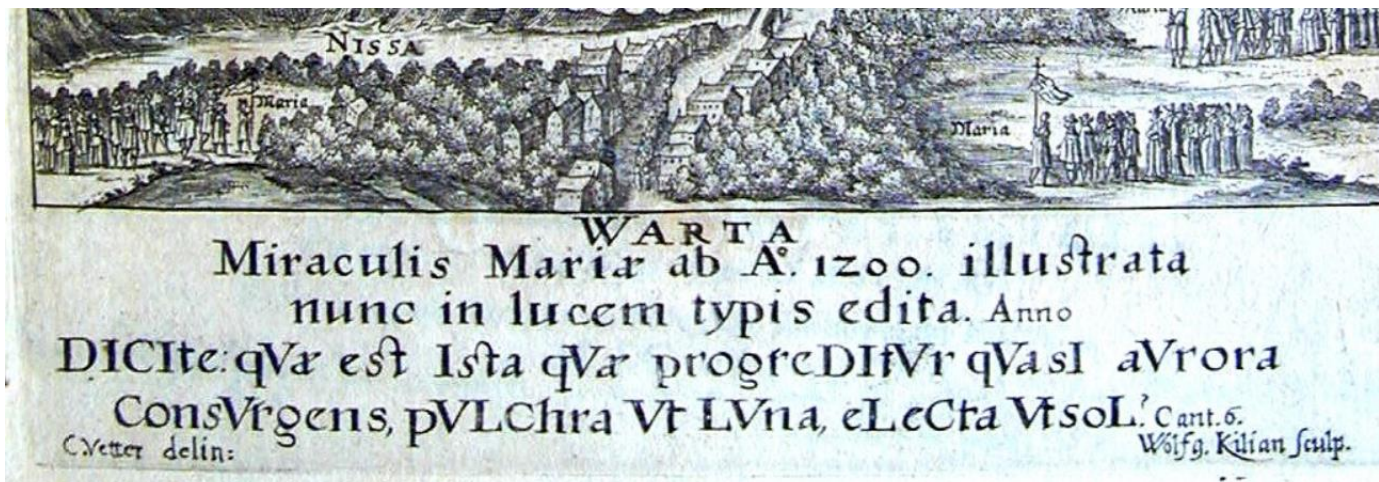
- ne – text není součást ilustrace, není zahrnut do fasety, měříme jen ilustraci

Text je součástí ilustrace – patrný otisk fasety

faseta

Dodsworth, Roger – Dugdale, William. *Monasticon Anglicanum* ... Vol. I. London: Hodgkinsonne, Richard, 1655, <https://katalog.lib.cas.cz/KNAV/Record/000814521>

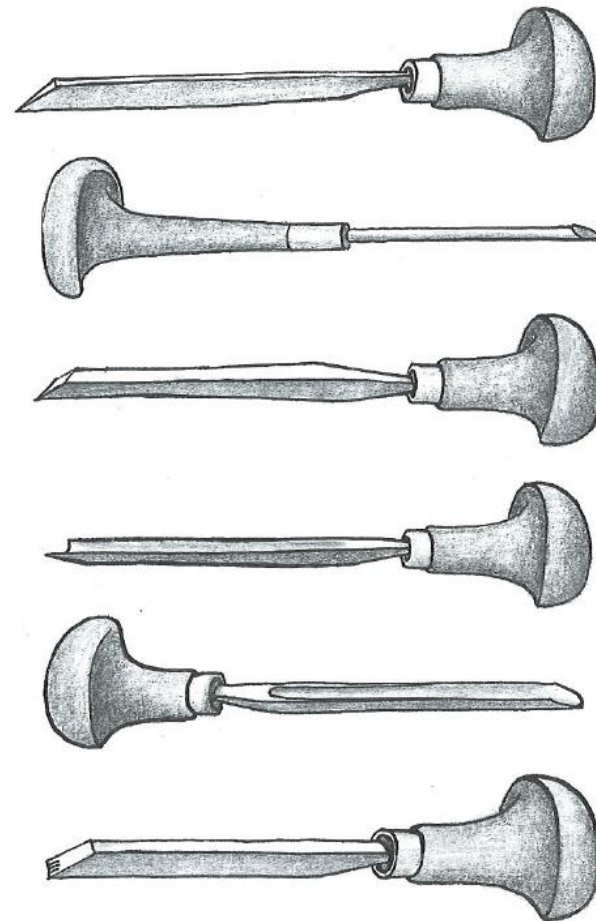
faseta

Balbin, Bohuslav. *Diva Wartensis* ... Praha: Tiskárna jezuitská, 1655, <https://knihoveda.lib.cas.cz/Record/3298000000403420>

Jak určit grafickou techniku?

Nejčastější grafické techniky používané v knižní ilustraci (do roku 1800)

- dřevořez
 - mědiryt
 - lept
 - kombinovaná technika leptu a mědirytu
-
- další techniky: [mezzotinta](#), [akvatinta](#)
-
- pozdější techniky (19. století): [oceloryt](#), [litografie](#), [dřevoryt](#)

Dřevořez

- tisk z výšky – stejná technika jako knihtisk, umožňuje kombinaci s tiskem
- dřevěný štoček/špalíček: řez podélně po kmeni (nezaměňovat s dřevorytem – pozdější grafická technika vynalezena Thomasem Bewickem v roce 1775)
- pokud je konturová kresba vyvýšena a zbytek dřevěné desky snížen, jedná se o klasický **dřevořez**
- pokud je konturová kresba vyřezána do dřevěné desky, tedy snížena oproti okolí, jde o tzv. **dřevořez bílé linie**

Hájek z Libočan, Václav. *Kronyka Czeská* ... Praha: Severýn, Jan; Kubeš, Ondřej, 1541.
<https://knihoveda.lib.cas.cz/Record/K02867>

Hieronymus, Sophronius Eusebius. *Opera* ... Venezia: Gregoriis, Johannes und Gregorius de, 1497, <https://digi.ub.uni-heidelberg.de/diglit/h00160000/0239>

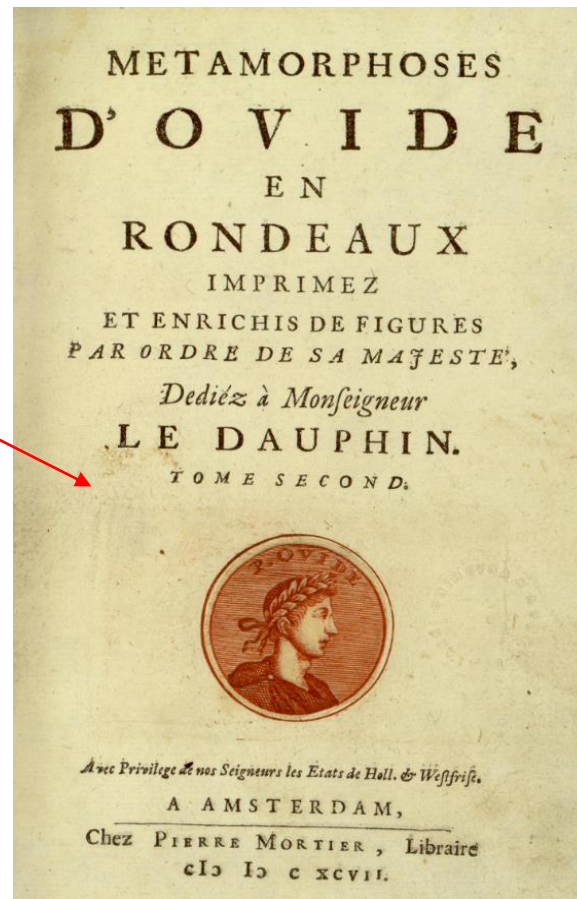

Mědiryt

- tisk z hloubky
- všímáme si šrafur a jednotlivých čar (začátek a konec, typická špička)
- patrný otisk fasety (otisk hran měděné desky)
- místo na ilustraci v textu muselo být vynecháno, protože se tisklo jinou grafickou technikou
- vyžaduje hustší barvu, silnější tlak, lis o dvou válcích, kvalitní a navlhčený papír
- předpoklad větší finanční investice

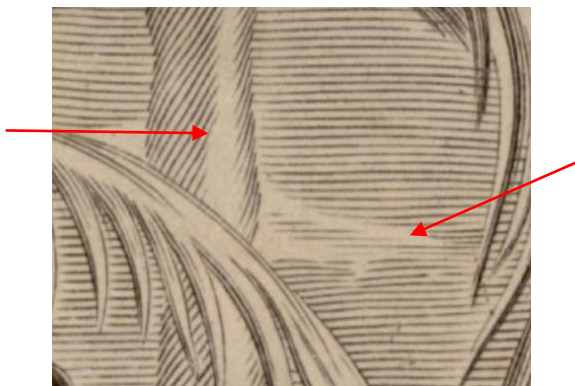

Ovidius. *Les Metamorphoses: en latin et françois*. Amsterdam: 1702,
<https://katalog.lib.cas.cz/KNAV/Record/000840561>

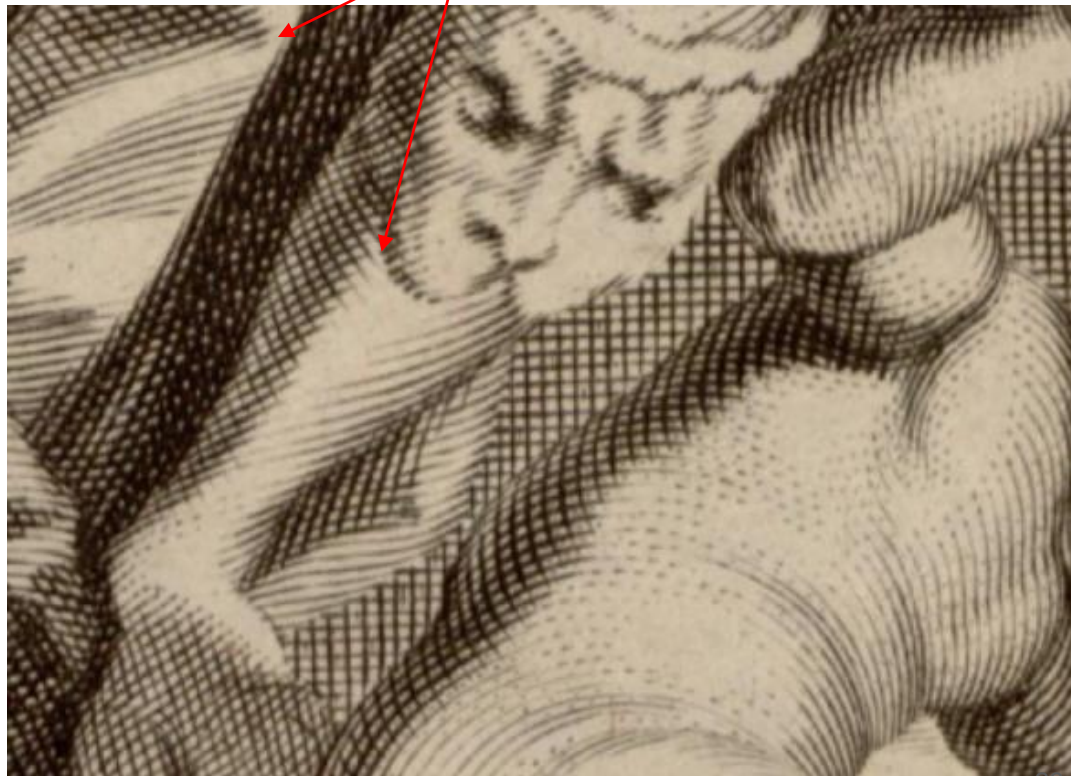

Ovidius. *Metamorphoses* ... Amsterdam: Mortier, Pieter, 1697,
<https://katalog.lib.cas.cz/KNAV/Record/000840672>

Mědiryt

patrná špička a konec čáry

Lept

- tisk z hloubky
- všímáme si jednotlivých čar (rozdíl od mědirytiny: čáry stejně silné – tupý začátek i konec, dojem perokresby a měkkosti)
- patrný otisk fasety jako u mědirytiny
- místo na ilustraci v textu muselo být vynecháno, protože se tisklo jinou technikou

Leptaná iniciála Jacoba Harrewijna (1660 – 1727) – *La sainte bible* ...
[Bruxelles : s.n.], 1700, <https://katalog.lib.cas.cz/KNAB/Record/000840650>

Lept Václava Hollara (1607–1677) – *The Office of the Holy week according to the missal and roman breviary*. [Paris: s.t.n.], 1670, <https://katalog.lib.cas.cz/KNAB/Record/000841085>

Lept

otisk fasety

oblé tvary

iluze perokresby, měkkosti

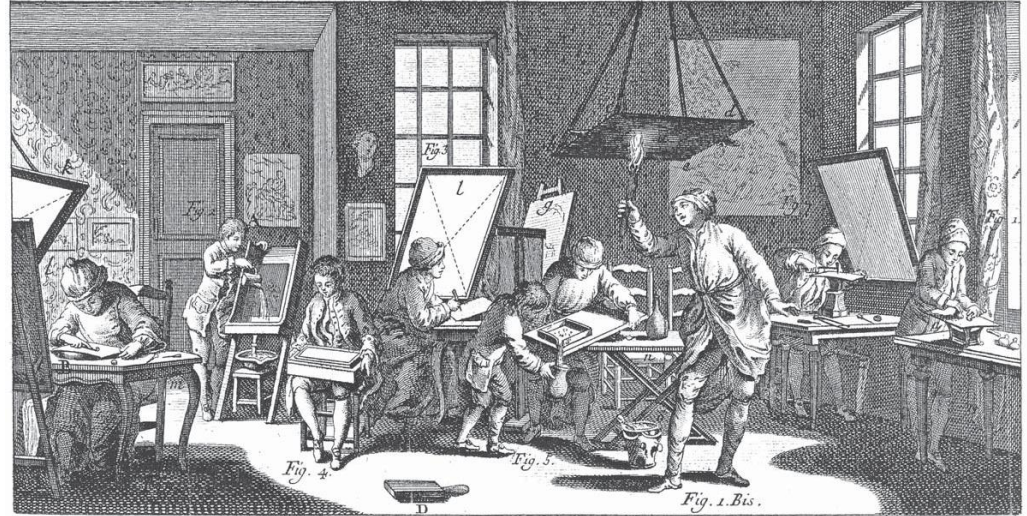

Weyerman, Jakob Campo. De levens-beschryvingen der Nederlandsche konst-schilders en konst-schilderessen ... [Den Haag: s.n.], 1729, <https://katalog.lib.cas.cz/KNAV/Record/000840661>

čára je stejně silná, nemá špičatý začátek ani širší konec

Kombinovaná technika leptu a mědirytu

- technika tisku z hloubky
- některé části jsou leptané, jiné ryté
- autorský záměr použití obou technik
- často byly leptané desky upravovány či dokreslovány rytím
- poměr mezi leptem a rytinou by měl být podobný, obě techniky musí být patrné (nezahrnovat např. opravy stínování, drobné dorývání u opotřebení desky apod.)

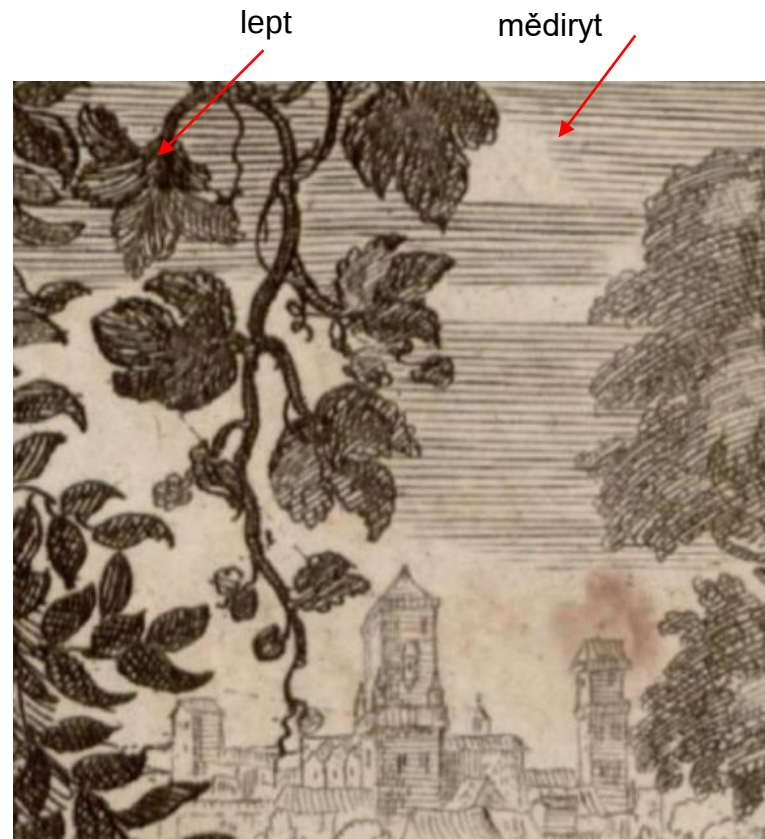

<https://www.encyklopedieknihy.cz/index.php?title=Soubor:453.jpg>

Kombinovaná technika leptu a mědiryt

Ovidius. *Les Metamorphoses: en latin et françois ...* Amsterdam: 1702, <https://katalog.lib.cas.cz/KNAV/Record/000840561>

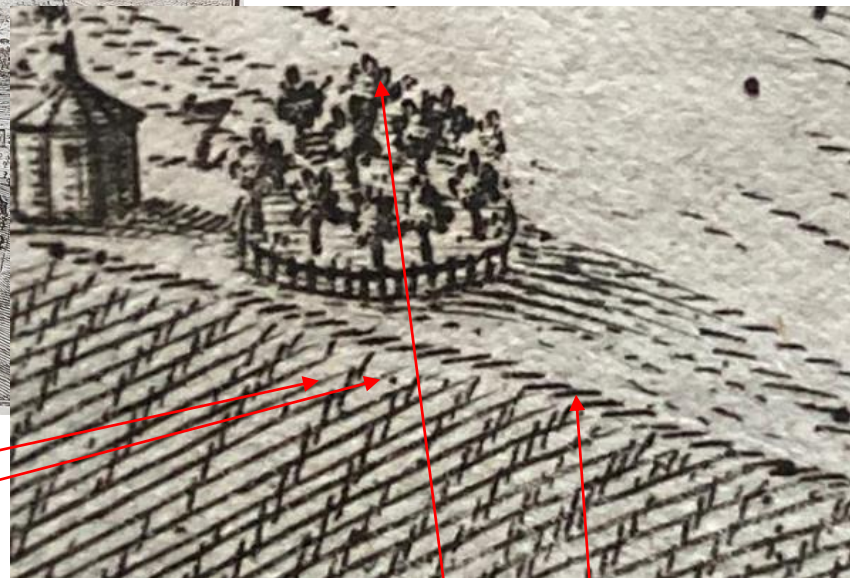

Kombinovaná technika leptu a mědirytu

Das Bonrepos Büchlein. Ein Sammlung erbaulicher Lieder ... Praha: Wickhart, Wolfgang, 1721, <https://knihoveda.lib.cas.cz/Record/3298000000390450>

rytá čára – patrná špička

leptaná čára – tupé konce, stejně silná

Příklad dvou grafických technik u jedné ilustrace (nejde o kombinovanou techniku). Dřevořezový rám, ve kterém bylo vynechané místo, do něhož byla vložena mědirytina.

dřevořez →

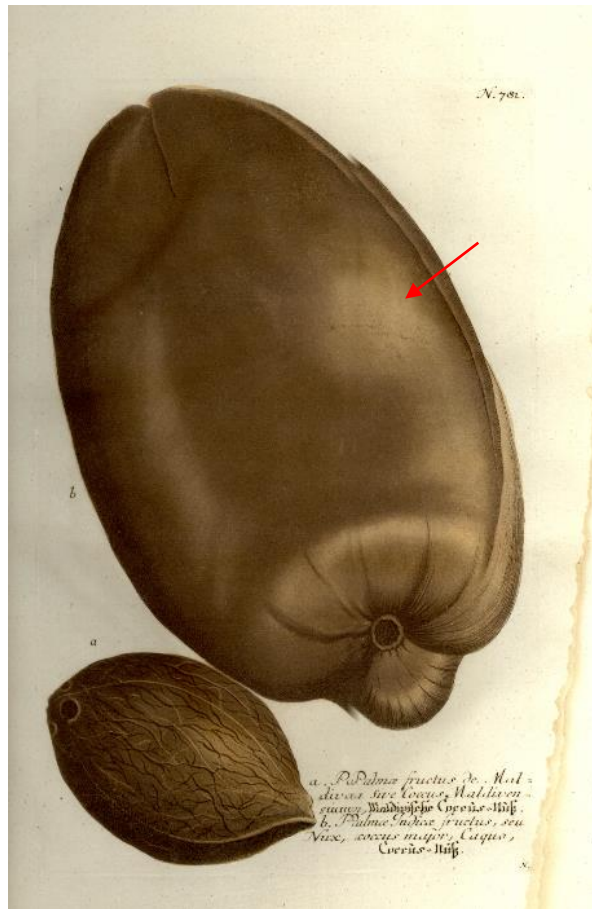
→ mědirytina

Mezzotinta

- technika tisku z hloubky
- škrábaná rytina
- modelace kresby pomocí vyškrabávání (narozdíl od mědirytu – vrývání liniové kresby)
- plošné vyhlazování předem zdrsněné měděné desky
- dojem měkkosti, stínování

Mezzotinta – GEDÄCHTNISMONUMENT, Wunschwitzisches, Wunschwitzisches Gedächtnis-Monument ... Praha : Jauernich, Karel Josef, 1756, <https://knihovna.lib.cas.cz/Record/3298000000407320>

Barevná mezzotinta – Weinmann, Johann Wilhelm. Phytanthoza iconographia ... Augsburg: Seuter, Bartholomäus, 1737- 1745. Vol. IV. (1745), <https://katalog.lib.cas.cz/KNAV/Record/000840357>

Kolorování × barevná ilustrace

Kolorování

- ruční nanášení barev na ilustraci, až poté, co je vytištěna

Kolorovaná ilustrace – Hájek z Libočan, Václav. *Kronyka Czeská* ... Praha: Severýn, Jan; Kubeš, Ondřej, 1541, <https://knihoveda.lib.cas.cz/Record/K02867>

barevná ilustrace

- tištěná barevně
- dvě a více barev
- vyžaduje kvalitní papír
- finančně nákladná

Barevně tištěná ilustrace – Weinmann, Johann Wilhelm. *Phytanthoza iconographia* ... Augsburg: Seuter, Bartholomäus, 1737- 1745. Vol. IV. (1745), <https://katalog.lib.cas.cz/KNAB/Record/000840357>

Kolorování

Buffon, Georges-Louis Leclerc. *Naturgeschichte der Vögel* [1.] ... Berlin: Pauli, Joachim, 1772

Výběrová literatura

- BALEKA, Jan. *Výtvarné umění: Výkladový slovník (malířství, sochařství, grafika)*. Praha: Academia, 1997.
- BÁRTOVÁ, Lenka a Anežka BAĐUROVÁ. *Vyobrazení měst a jiných lokalit v tiscích 16.-18. století: (se vztahem k území České republiky)*. Praha: Knihovna Akademie věd ČR, 2008.
- BERÁNKOVÁ, Hana. *Barokní frontispisy v tiskařské bohemikální produkci*. Dolní Břežany: Scriptorium, 2020.
- BOHATCOVÁ, Mirjam. *Česká kniha v proměnách století*. Praha: Panorama, 1990.
- HALL, James. *Slovník námětů a symbolů ve výtvarném umění = [Orig.: Dictionary of subjects and symbols in art]*. Přeložil Allan PLZÁK. Praha: Ladislav Horáček - Paseka, 2008.
- KREJČA, Aleš. *Grafické techniky*. 2. vyd. Praha: Aventinum, 1994. Umělcova dílna.
- LEXIKON *der christlichen Ikonographie*. Hrsg. von Engelbert Kirschbaum (Bände 1–4) und Wolfgang Braunfels (Bände 5–8). 8 Bände. Darmstadt: WBG Academic, 2015.

Výběrová literatura

- NAGLER, G. K.: *Neues allgemeines Künstler-Lexikon oder Nachrichten von dem Leben und den Werken der Maler, Bildhauer, Baumeister, Kupferstecher, Lithographen, Formschneider, Zeichner, Medailleure, ...* Bd. 1-25. Linz 1904-1914 (2. Aufl.).
- THIEME, U. – BECKER, F.: *Allgemeines Lexikon der bildenden Künstler von der Antike bis zur Gegenwart*. Bd. 1-37. Leipzig 1907-1950 (repr. München-Leipzig 1992).
- VOIT, Petr. *Encyklopedie knihy: starší knihtisk a příbuzné obory mezi polovinou 15. a počátkem 19. století : papír, písmo a písmolijectví - knihtisk a jiné grafické techniky - tiskaři, nakladatelé, knihkupci - ilustrátoři a kartografové - literární typologie, textové a výtvarné prvky knihy - knižní vazba, knižní obchod*. Praha: Libri, 2006.

Výběrové odkazy

- Platforma Reallexikons zur Deutschen Kunstgeschichte – <https://www.rdklabor.de/wiki/Hauptseite>
- Web Gallery of Art– virtuální muzeum a vyhledávací databáze <https://www.wga.hu/index1.html>, databáze umělců, výtvarných děl – <https://www.wga.hu/frames-e.html?/html/r/ripa/index.html>, slovník uměleckých termínů – <https://www.wga.hu/frames-e.html?/html/r/ripa/index.html>
- Iconclass – <https://iconclassblog.com/>
- Broadside Ballads Online from the Bodleian Libraries – digitální kolekce anglických balad (16. – 20. století) – <http://ballads.bodleian.ox.ac.uk/>
- Emblematika – <http://emblematica.grainger.illinois.edu/>
- Portál k dějinám české knižní kultury do roku 1800, sdružující vyhledávání v bibliografických databázích, Encyklopedii knihy a Mapy tiskařské produkce Čech a moravy <https://www.knihoveda.cz/>
- Projekt *Ovidiovy Proměny v historické knižní ilustraci z fondu Knihovny AV ČR, v. v. i.* – vyhledávací databáze <https://ovidiovy-promeny.cz/>
- Vyhledávací rejstřík Ripovy Iconologie v italském jazyce – <https://www.asim.it/iconologia/ICONOLOGIAList.asp>